

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ
НЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТ БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ1956
ИЮНЬ
6
СРЕДА
№ 114 (3567)
Өртөз 20 коп.СЭКП-нің Төп Комитетинде болгаш
ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелинде

I.

Улус ажил-агыйының чамдык адырларының
бүдүрүлгелерин эвилелдешкен республикаларның
эргезинче шилчидер болгаш ооң-биле холбашкан
организастыг хемчеглерни чорудар дугайында

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиясынын ХХ съездининг шийтирлерин барымдаалап, СЭКП-нің Төп Комитетинде болгаш ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлели улус ажил-агыйынын эргелеп баштаарына эвилелдешкен республикаларның ролун улам ыңай күштөлдүрөтүп, талазы-биле немелде хемчеглерни боттандырып эргежок чугула деп санаан. Эвилелдешкен республикаларның экономиказын көтүрүлгө чедип алдынган денел база республикаларда уурттур болгаш инженер-техниктиг аймакчаларыны дуржулгалыг калдарыны бар болуп турары ССРЭ-нің улус ажил-агыйының чамдык адырларының бүдүрүлгелерин эвилелдешкен республикаларның эргезинче немей шилчидер арга-ны берип турар, ол чорук бүдүрүлгелерин улам оперативтиг эргелеп баштаарына, продукция бүдүрерин көвүдүрүп төлөдө бар куралдарыны эң эки ажылдарына болгаш улус ажил-агыйының аңаа херегаларын улам догу хандырып бээринге догу болур.

Оон-биле холбаштыр СЭКП-нің Төп Комитетинин болгаш ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелиниң доктаатканы болза:

1. Амгы үеде ССРЭ-нің министрстволарыны: аш-чем барааннар үлетпүрүнүн, эът болгаш сүт продуктулар үлетпүрүнүн, балык үлетпүрүнүн, белеткелдерин, чик үлетпүрүнүн, пест-таавы үлетпүрүнүн, туугат материалдар үлетпүрүнүн, саазын болгаш ыш болбаазырадыр үлетпүрүнүн, автомобиль транспортуң болгаш чаазагыг оруктарыны, хем флотунун, кадык камгалалының министрстволарының шуут чатыргазына турар бүдүрүлгелерин болгаш организастыгына, а ол ышкаш үрүмкөп садар салыг четкинин болгаш ынгитин чечималдагын бүдүрүлгелерин эвилелдешкен республикаларның эргезинче шилчидер болур.

Пемет, шифер, асбест, слюда, целлюлоза-сазын болгаш гидрлыг-спирт үлетпүрүнүн, кымыл-волокно, кымыл-агый болгаш техниктиг аргылар үлетпүрүнүн бүдүрүлгелерин, чик, аш-чем база эът болгаш сүт үлетпүрүнүн херегалар машиналары болгаш оларны кесектерин бүтүрүп талазы-биле бүдүрүлгелерин, а ол ышкаш медицина үлетпүрүнүн бүдүрүлгелерин ССРЭ-нің чогуур эвилел-республика министрстволарының шуут чатыргазына хевээр арттырар.

2. ССРЭ-нің министрстволарының бүдүрүлгелерин болгаш организастыгына эвилелдешкен республикаларның эргезинче шилчидер бээр-биле холбаштыр эргежок чугула деп санаар болза:

а) ССРЭ-нің Чик үлетпүр министрствозун болгаш ССРЭ-нің Пест-таавы үлетпүрүнүн министрствозун чангыс министрство — ССРЭ-нің Чик үлетпүр министрствозу кылдыр каттыштырар;

б) Белеткелдерин нити-эвилел министрствозун ССРЭ-нің Хлеб-продуктуларының эвилел-республика министрствозу кылдыр чаартыр;

в) ССРЭ-нің Автомобиль транспортуң болгаш чаазагыг оруктарының министрствозун дүжүр болгаш ол министрствозун Орук туудуңуң Кол эргелиниң сууруңу ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелиниң чанында Автомобиль оруктарын тууду талазы-биле Кол эргеледи (ССРЭ-нің Орук туудуңуң Кол эргелини) тургузар;

г) ССРЭ-нің Хем флотунун министрствозун дүжүр, ыччаага хем флотунун ажылын уурттур төлөдө РСФСР-ге Хем флотунун республика министрствозу, а эвилелдешкен еске республикаларга, эргежок чугула болганда, эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелиниң чанында чогуур эргеледер турар;

д) ССРЭ-нің Аш-чем барааннар үлетпүрүнүн министрствозун, ССРЭ-нің Эът болгаш сүт продуктулар үлетпүрүнүн, ССРЭ-нің Балык үлетпүрүнүн, ССРЭ-нің Сазын болгаш ыш болбаазырадыр үлетпүрүнүн министрствозун, ССРЭ-нің Садыг министрствозунун болгаш ССРЭ-нің Кадык камгалал министрствозунун структура-тургузуңа болгаш штаттарына оларның шуут чатыргазына турган бүдүрүлгелерин болгаш организастыгына эвилелдешкен республикаларның эргезинче шилчидер болуш холбашкан ескертилелерин кириер.

ССРЭ-нің Чик үлетпүр министрствозун болгаш ССРЭ-нің Пест-таавы үлетпүрүнүн министрствозун каттыштырган чорук ову чорудары эргежок чугула болу бербез эвилелдешкен республикаларның чогуур министрстволарын каттыштырары-биле кансыраппас болур уурттур.

Бо бөлүктүн «а», «б», «в» болгаш «г» аңгаларында көрдүнгөн айтырылганын талазы-биле ССРЭ-нің Дээди Советинин Президиумуна көр кылдыр чогуур чарыктарының төлөвилелдерин кириер.

3. 2-ги бөлүктө айттынган министрстволар улус

ажыл-агыйының чогуур адырларының байдалы болгаш хөгжүдөз дөш харысалганын хүлээр болгаш дараазында функцияларын боттандыра деп доктадыр: күрүнениң улус ажил-агый планына дүштүр бүдүрүлгө, капитал туугат болгаш сак-хөө талазы-биле планын оонаалгаларын тодарайды, ол оонаалгаларын күтүсүдери республика министрстволарына дуза көргүзөр, күрүнө планынын күтүсүдери контролдаар, дериг-херекселдер болгаш материалдар-биле хандыраар, техниктиг политиканы болгаш чаа бүдүрүлгелерин төлөвилелерин нити айтырылганын ажилдап кылдыр, а ол ышкаш эртемниң болгаш техниканын эң чаа чедиккинерин база мурунчак дуржулганы негиздирер талазы-биле эргежок чугула хемчеглерни боттандыраар.

4. Эвилелдешкен республикаларның тус-тус Министрлер Чөвүлели-биле дугуруш тургаш, министрстволар дугайында саавырларының төлөвилелдерин ажилдап кылдырып болгаш ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелине кирип келерин ССРЭ-нің Аш-чем барааннар үлетпүрүнүн, ССРЭ-нің Эът болгаш сүт продуктулар үлетпүрүнүн, ССРЭ-нің Совхозтарыны, ССРЭ-нің Чик үлетпүрүнүн, ССРЭ-нің Хлеб продуктуларынын, ССРЭ-нің Туугат материалдар үлетпүрүнүн, ССРЭ-нің Сазын болгаш ыш болбаазырадыр үлетпүрүнүн, ССРЭ-нің Садыг, ССРЭ-нің Кадык камгалалының министрстволарына догуз.

5. ССРЭ-нің 1-ги бөлүктө санаткан министрстволарының бүдүрүлгелери болгаш организастыгы кайы эвилелдешкен республикаларның девицкээрине турар болур. оларның эргезинче шилчидерин доктадыр.

Бүдүрүлгелерин болгаш организастыгыны шилчидер бээр 1956 чылдың январь 1-де турган байдал бугаар буга-ле бар бараан материалдыг үнелг чүдүлгө, дериг-херекселер, транспорт, саарыга хөрөнгилери-биле, а ол ышкаш бүдүрүлгө, капитал туудушун, күш-ажыл болгаш бот-үнө талазы-биле ол бүдүрүлгелерге болгаш организастыгына күрүнө планынын доктааткан оонаалгалары-биле, бүдүрүлгө кооперасташканын бугаар продукция дугаарының хүлээлгелери-биле, а ол ышкаш шилчидерин турар бүдүрүлгелерге болгаш организастыгына 1956 чылда тускайлап берген материалдар, машиналар болгаш дериге фондурлары-биле кады чорутурун.

6. Планаарда доктаатынганына база эвилелдешкен республикаларның эргезинче шилчидерин турар бүдүрүлгелерин, организастыгыны болгаш албан черлеринин чарга керегелерин дүштүр туугат, төлөвилел болгаш эртем-шынчыл ажилдарынын талазы-биле оларның бот-боттарынын хүлээлгелерин бүтүдөр чорутуу хандырып ССРЭ-нің министрстволарына болгаш ведомстволарына база эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелине хүлээлгө.

7. Эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелине шийтирлээр уурттур ажил-агый болгаш културга тургузушунунун айтырылганын бөлүп улам ыңай калбартып дугайында, а ол ышкаш эвилелдешкен республикаларның министрлерин эргелерин калбартып дугайында саналдарын ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелине кирип келерин эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелине догуз.

8. Чогуур министрстволарының төп аппаратында хосталып үнөр аймакчаларыны колдунда-ла шуут бүдүрүлгө ажилче чорударын барымдаалап тургаш, оларны кижи бүртүгүнүн ажыга таарыштыр кириер кижи санына хандырып ССРЭ-нің Аш-чем барааннар үлетпүрүнүн, ССРЭ-нің Эът болгаш сүт продуктулар үлетпүрүнүн, ССРЭ-нің Балык үлетпүрүнүн, ССРЭ-нің Совхозтарынын, ССРЭ-нің Чик үлетпүрүнүн, ССРЭ-нің Хлеб продуктуларынын, ССРЭ-нің Туугат материалдар үлетпүрүнүн, ССРЭ-нің Сазын болгаш ыш болбаазырадыр үлетпүрүнүн, ССРЭ-нің Садыг, ССРЭ-нің Кадык камгалалының министрстволарына, а ол ышкаш РСФСР-нің Министрлер Чөвүлелине болгаш ВПС-ке хүлээлгө.

Айтынган аймакчаларыны еске черлерде бүдүрүлгө ажилдап кылдыр шилчидер чорударда СЭКП ТБ-ның болгаш ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелиниң 1954 чылдың октябрь 14-теги № 2150 Доктаатының 5-ка бөлүктө көрдүнгөн компенсациялары болгаш чингелдерин оларга хамаарыштырып негиздирер.

9. Эвилелдешкен республикаларда чогуур министрстволарыны калдарын мергешидип тусай эртемниң-биле быжыггаарын эвилелдешкен республикаларның Компартияларынын ТБ-ларына болгаш Министрлер Чөвүлелине, а ол ышкаш эвилелдешкен республикаларның эргезинче шилчидерин турар бүдүрүлгелерин болгаш организастыгынын уурттурун экижер чорутуу хандырып республикаларын бүтүрүлгелерин хүлээлгө.

II.

ССРЭ-нің Юстиция министрствозун дүжүрер
дугайында

Эвилелдешкен республикаларның суд албан черлеринин болгаш юстиция органнарының ажылын уурттурунда артык төлөүлөшкө чыдаар болгаш ол херекке эвилелдешкен республикаларның ролун күштөлдүрөтүп, согула-биле СЭКП-нің Төп Комитетинин болгаш ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелиниң доктаатканы болза:

1. Эвилелдешкен республикаларның суд албан черлеринин болгаш юстиция органнарының ажылын уурттурунда хамаарыштыр ССРЭ-нің Юстиция министрствозунун функцияларын эвилелдешкен республикаларның юстиция министрстволарына хүлээлгө, ССРЭ-нің Юстиция министрствозун дүжүрерин эргежок чугула деп санаар.

Ук айтырыгын талазы-биле чарыктын төлөвилел ССРЭ-нің Дээди Советинин Президиумуна көрү-биле кириер.

2. ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелиниң чанында юридик комиссияны тургусам, ССРЭ-нің хоойлу-дүрүм үндүргөзүн аайыдар болгаш системчидер талазы-биле ажилда, хоойлу-дүрүм үндүргөзүн болгаш нормативтиг характергай айтырылгала талазы-биле чазактын шийтирлеринин ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелине кирер төлөвилелдерин чазактын даалгаларын бугаар ажилдап кылдырып болгаш баш бурунгаар чугаалап көөрүн аңаа хүлээлгө.

1956 чылдың май 30.

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ
ПРЕЗИДИУМУНДА

ССРЭ-нің Дээди Советинин Президиуму СЭКП ТБ-ның болгаш ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелиниң кирип келгени бугаар чарыктар-хүлээп алган:

1. ССРЭ-нің Чик үлетпүр министрствозун болгаш ССРЭ-нің Пест-таавы үлетпүрүнүн министрствозун чангыс эвилел-республика министрствозу — ССРЭ-нің Чик үлетпүр министрствозу кылдыр каттыштырар дугайында.

2. ССРЭ-нің Белеткелдерин нити-эвилел министрствозун ССРЭ-нің Хлеб продуктуларының эвилел-республика министрствозу кылдыр чаартып тургузар дугайында.

3. ССРЭ-нің Автомобиль транспортуң болгаш чаазагыг оруктар министрствозун дүжүрер база оң бүдүрүлгелерин

болгаш организастыгынын чогуур эвилелдешкен республикаларның эргезинче шилчидер болур дугайында.

4. Хем флотунун нити-эвилел министрствозун дүжүрер база оң бүдүрүлгелерин болгаш организастыгынын чогуур эвилелдешкен республикаларның эргелеринге шилчидер болур дугайында.

5. ССРЭ-нің Юстиция министрствозун дүжүрер, эвилелдешкен республикаларның суд албан черлеринин болгаш юстиция органнарының ажылын уурттуу талазы-биле оон албан-хүлээлгелерин эвилелдешкен республикаларның Юстиция министрстволарына догуз.

1956 чылдың май 31.

СОВЕТ-ЮГОСЛАВ НАЙЫРАЛДЫҢ
ЧЫРЫТКЫЛЫГ КӨРГҮЗҮҮ

Чүс-чүс муң москвачылар ЮФУР-нуң Президенти эш Иосип Броз Титону байырлап тутканнар

Югославияның Федеративтиг Улус Республикасының Президентин Маршал Иосип Броз Тито Совет чазактын чалазын бугаар июнь 2-де ССРЭ-нің найыс-далында чедип келген. Москваның Киев вокзалының чокк кызында магистраль-дарга болгаш шалдыкка уагт көлүгү байыраадын шийин кире берген турган. Аңаа хоорайның он-он муң чурттакчылар чыгыпкан. Кудумчуларда — орус болгаш серб дымдар кырында мындыг бижи-тертиг чидип кызыл пестер: «Югославияның Федеративтиг Улус Республикасының Президентин эш Титога ыңг байыр!», «Москва чедип келерин!» — кирип жорлар!», «Совет Эвилелиниң болгаш Югославиянын улаустарынын аразында бузулбас аки-дунмалышын найырал болгаш кады ажилдап кылдыр!» — «Социализмни тургузуш турар Югославияның Федеративтиг Улус Республикасынын улаустарына аки-дунмалыш ыңг байыр!».

Киев вокзалының чанында шөлү улус догдан. Югославиянын аки-дунмалыш улаустарынын талазекчилерин улауу дөш аңаа келген улус-тур.

ЮФУР-нуң Президентин Броз Титону улауу-биле ССРЭ-нің Дээди Советинин Президиумун Даргазы К. Е. Ворошилов, эштер Н. А. Булганин, Л. М. Каганович, А. И. Кирпиченко, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. Г. Перухин, М. З. Сабуров, М. А. Суслон, Н. С. Хрущев, Л. И. Брежнев, Д. Т. Шепилов, Е. А. Фурцева, Н. М. Шверник, А. Б. Аристов, ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелиниң Даргазын олакчыны В. В. Мадиевич, ССРЭ-нің болгаш РСФСР-нің Министрлер, Совет Эвилелиниң маршалдары, азия-радар, генералдар, ССРЭ-нің Дээди Сове-

динин болгаш РСФСР-нің Дээди Советинин депутаттары, СЭКП ТБ-ның, кезиктирери, хей-нити организастыгынын талазекчилери, эртемниң, култураның болгаш партияның аймакчалары Кие-ев вокзалга чедип келгенер.

ЮФУР-нуң ССРЭ-де элчин черинин дипломаттыг составы, а ол ышкаш Москва туруп турар элчин болгаш төлө черлеринин баштыкнары, шеригниң, шериг-далаының болгаш шериг-агаарыны атта-шелери база вокзалга чедип келгенер.

Вокзалды байырладым-биле каастап шимеэн, Югославиянын Федеративтиг Улус Республикасынын болгаш Совет Эвилелиниң күрүнө тутары кирикп турган. Перронда — Москва гарнизонунун хүндүлүг танымын.

Поезд перронун чаныга доктаап турган. Президент Иосип Броз Тито вагондан түп келгере аңаа чыгыпканар диниттиг адын часкаашкыны-биле ула-заанар. Президент-биле кады келгенер — оон кады, Эвилелдин күтүсчү везелиниң Даргазынын олакчыны Эдвард Бардаль (кадайы-биле), даштык херектер талазы-биле күрүнө секретары Коча Попович (кадайы-биле), Эвилелдин күтүсчү везелиниң кезиктү Мияло Тодорович, Хорватиянын Улус Республикасынын Күүсчү везелиниң Даргазы Яков Близевич, Республиканын Президентинин Чингине секретары Йозе Вильфан, шийин херектерин күрүнө секретарынын олакчыны Джуро Станкович, Эвилелдин күтүсчү везелиниң Даргазынын олакчынынын Кабинетинин шефи Алтон Вратуша, Республиканын Президентинин Протоколуңуң шефи Славен Смоляк, Дээди кол командачынын Кабинетинин начальниг генерал-подполковник Милош

Шумова, Президентинин кол алытканы Милан Жежель, экономиктиг план-нашкынын эвилел эргезинин директо-рунун олакчыны Никола Чобелич болгаш Президентинин үдөп чоругу эске-лаа кижилер.

Маршал Тито-биле кады ЮФУР-нуң ССРЭ-де Элчини Велько Мичунович болгаш ССРЭ-нің ЮФУР-да Элчини Н. П. Фирюбин, а ол ышкаш бөлүк югослав журналистер келгенер. Совет ыма-гаардан Президентинин ССРЭ-нің Дээди Советинин Президиумунун Секретары Н. М. Петов, Даштык херектер Министринин Бирги олакчыны В. В. Ку-нецов, армия генералы А. И. Антонов, генерал-майор Н. С. Захаров, ВПС-тин секретары П. Н. Коробова, ССРЭ-нің Дээди Советинин Президиумунун Протокол начальниги Г. И. Фокин, ССРЭ-нің ДХМ-нин 5-ки Европа калдыкын эргезининин хүлээлгезин күтүсчү турар К. Д. Левичич болгаш оон-лаа ескелер үдөп келгенер.

Партияның болгаш чазактын ууртту-чулары Президент Тито-биле болгаш еске-лаа югослав эштер-биле найыралдыг бот-биле менделешкенер. Аалакчылар пионерлер мадаккап келгеш, оларга че-чектер туудузданнар. Хүндүлүг танымын начальниг майор Старостин ЮФУР-нуң Президентиңе рапорт берген. Вок-залын бекик дөвиринин алаңга Юго-славиянын болгаш Совет Эвилелиниң гимнлери кайгачкы чалайы-биле ча-гылаанып турган.

Иосип Броз Тито болгаш К. Е. Вороши-лов хүндүлүг танымын чыскаалынын фронтун эргезинер.

Оон соонда ССРЭ-нің Дээди Советинин Президиумунун Даргазы К. Е. Ворошилов моон алаңда чугаанын чугаалаан:

Эш К. Е. ВОРОШИЛОВТУҢ чугаазы

«Эргим эш Президент! Эргим эштер!

ССРЭ-нің Дээди Советинин Президиумунун, Совет чазак-тын, Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиясынын Төп Комитетинин өмүзөөндө болгаш бодумун өмүзөөндө силерге болгаш силерни үдөп келген югослав ууртукчу айма-дакчыларга бистин Төрөч чурттувустун найысдалында — Москвада ыңг байыр чедирип тур мен. Эш Тито, силернин нүүрүр-биле совет улус найыралдыг Югославия болгаш силернин чурттарынын улаустарына байыр чедирип тур, Югославиянын улаустары-биле Совет Эвилелиниң ажилчы чоннары аки-дунмалышын быжыг найыралдыг болуп турар.

Совет Эвилелиниң болгаш Югославиянын Федеративтиг Улус Республикасынын чазак төлөвилерин аразында бол-ган чугаалажышкынарын түнелинде бүтү дегерге чугула уур-улаагы сургатг Декларацияга бир чыл мурунда Белградка ал салган. Найыралдыг харызааларын болгаш бүтү талазыг кады ажилдап кылдыр хөгжүдөрүнче бистин чурттарыныстың кайы-айымының чүткүдери ол Декларация тодаргай илергейлөз.

Ук Декларацияны чедиккиниң күтүсчүлүгү турары өөрүшкүдө-биле демделеп турар бис, бистин күрүнелерин-тин аразында экономика болгаш садыг айтырылганын тала-зы-биле, эртем-техниктиг болгаш културтуг кады ажил-дажыгынын талазы-биле ал сандыгын азын каш дугу-жугаалар ол дугайын херечилеп турар.

Катап тургустуган найыралдыг харызаалар Совет Эви-лелиниң болгаш Югославиянын улаустарының уагт сеткил

ханымын-биле хүлээп алганы бодунуң чаагай үрө-тү-нелерин бээр дугайын бо бүтү чүдүлгө чигинишкын чок-ка чугаалап турар.

Оон-биле кады бистин социалисттик чурттарыныстың эрге-ажыктарына дүштүр Совет Эвилелиниң болгаш Югосла-виянын аразында найыралдыг харызааларын улам-на хөг-жүдөрүн болгаш быжыггаарынын эң-не эргежок чугула-зын амырлар көдүрүп турар. Бо найырал болза моон со-гаар-даа бүтү улаустарынын тайбын кады ажилдап кылдыр, бүтү дегерге тайбын быжыггаар дөш оларның демисе-линиң эң чугула факторларынын бирөөсү болган турарын бистин шүптүсүз эки билип турар бис.

Силерниң Совет Эвилелинде келген аян-чорунуар Совет Эвилелиниң болгаш Югославиянын аразында чүрөктүн ха-нымын найыралдыг быжыггаарынын херөөнө, бистин улаустарыныстың аразында политикаг, экономиктиг болгаш културтуг харызааларын улам-на калбартырынын херөө-ге каа уагт салышкын болур; тайбынны болгаш ула-старын аас-кежениң эрге-ажыктарына дүштүр улаустар аразынын чугула боттут айтырылганын шийтирээрине улам-на илдепкелгет совет-югослав кады-ажылдажыгага те-дир дээрине бүтүрөдип илергейлээрин чөпсөөрөп көрү-нөр, эргим эш Президент!».

Эш К. Е. Ворошиловтуң чугаазының сөөлү сөстери дик-миттиг адын часкаашкыны-биле хүлээп алдынган. Югосла-виянын Федеративтиг Улус Республикасынын Президентин Иосип Броз Тито микрофонга чедип келген.

Эш Иосип БРОЗ ТИТОНУҢ чугаазы

Эргим эштер ууртукчулар болгаш хамааттары! Совет Эвилелиниң улаустарына бистин улаустарыныстың чүрөктүн ханымын байырын болгаш эң-не чаагай күзе-лерин дамыткып, Москвада чедип келдибис.

Бодумуң эштеринин өмүзөөндө болгаш бодумуң хууман ыңг байырын Москваңың хамааттарына моорган база чедирип тур мен.

Силерин ууртукчуларыңар чалазын бугаар силер-ниң уагт болгаш кайгачкытыг чаагай чурттарыны көөр аргалыг болганын, силерниң уагт болгаш аас-кежиктиг келер үенерин боттандырыгына Совет Эвилелиниң ажилчы чоннарынын чогадыкчы чедиккинери-биле маңа таны-жар деп бистин күтүсчүлүгү боттандырыгына өөрүтүрү бис. Социализмни тургузар херекке силерниң күженишкынери-нер болдунар-да эки түнелерин бөрүн Югославиянын улаустары кезеде ыңи-биле күзөп келген дээрин силерге бүтүрүкчү херээ-даа чок деп бойд-дыр мен. Силерниң че-диккинерин бүтүрүтү Югославиянын улаустары өөрүп турган болгаш силерниң уагт орунуна силерниң бергелеш-кынер болгаш моондактыгынылар оларын хуумданып турган. Уагт Октябрьин революциянын үезинде-даа, оон сөөлүндө-даа, ылангыч дегеринин ийги дайынынын дүртү-гүдө, бистин нити дайыныныс болган фашисттиг эже-лекчилерге уур демисеге силерниң кайгачкынылар бол-ган когаралдарынын бистин чурттувустун улаустары кээр-геп өөрүп турганар. Дегеринин ийги дайынынын доогу-ганынын сөөлүндө, ылангыч фашисттиг агрессорларның үгө-дөп кааны суурлары болгаш хоорайлары катап тургузар херекке силерниң күженишкынерин болгаш чайлап шы-даас турганылар бүтү-ле бергелешкынерин сагыш човап көрүп турган бис.

Ол бүтүгү бистин улаустарыныс бедни-биле үнелеп болгаш эки-биле билип турар, чүте дээр, бистин эрги, чаа тө-гүсүз аар-берге болгаш ханыг болуп чораан. Бистин чур-тувусе мындыг кадыр-берге орутку база таварып эргек. Бис-

тин улаустарынысты кууданырын азы бистин тайбын амы-радынысты үрөрин күзөп турган бистин нити дайыныныс-ыска уур нити демисеге хан-дамчындан холбаалар бол-ган каража-когаралдар төөгүнүн дүртүгүндө бистерин ула-дарга харылаштырып чораан. 1941 чылдан эгелеш дайы-нын төнүгүндө чедип нити дайыны уур бистин улаустарыныстың кады чоруткан демисеп бистин салым-чолуусу чарлып болбас болгаш бот-боттарынысты үнелеп база хүндү-лөөр чүтүгүсүз бар дээринин ылангыч шынын херечилеп турар.

Иччазак дынчалып көрбөз болгаш халактыг бир-ле чүтө болу берген, ол талазы-биле Югославиянын улаустары-даа, Совет Эвилелиниң улаустары-даа бурулуз болбаанар.

Эш Иосип БРОЗ ТИТОНУЧ чугаазының төнчүзү

ларын шын көзүңгө байлактат салымшкын болуп, төрөсө бүтү делегейин ажалың болган дешилетиг ийи-ти шимчешкенин улам-на көзүңгө өрөдиг болган чаа үе-чада болур дээринге ханы бүтүрөдиг мен.

Эрийн эштер болган хамаатарлар!

Силерин ууртукчуларын-биле чугаазың болган дыка хей айтыргаларын дугайында санаа-ооалдарын сол-чур даш силерин чуртунарда чедип келген бис, ол айтыр-галар чүгө бистип ийи чурттарыңдын аразында улам ийиайгы харылааларга эвес, улустар аразында характерлиг айтырталарга, амгы үеде делегейин чүгө-даа артык са-гыш човап турары ыңдыг айтырталарга база хамааржыр, ол

Маршал Броз Титонун чугаазының соонда база дагы димиттиг адим чы-каашкылар чангылаштың үнгөн.

Югослав аалчылар, Совет чалактың болган Коммунисттик партияның ууртук-чуларын Киев вокзалының шөлүнчө үңгү көгөш автомашинага олуртуканнар.

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Даргазы К. Е. ВОРОШИЛОВТУН Югославияның Федеративтиг Улус Республикасының Президентизи Иосип БРОЗ ТИТОНУ хүлээн алганы

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Даргазы К. Е. Ворошилов Югославияның Федеративтиг Улус Республикасының Президентин Иосип Броз Титону июнь 2-де хүлээн алган.

И. Броз-Титону Эвиелиниң күөскөи везелиниң Даргазы-нын ораакчылар Эдвард Кардель, даштыкы херектер тала-зы-биле Күөскөи секретары Боча Попович, Эвиелиниң кү-өскөи везелиниң кезигүү Миялко Тодорович, Хорватия-ның Улус Республикасының Күөскөи везелиниң Даргазы Яков Блазевич, Югославияның Федеративтиг Улус Респу-бликасының ССРЭ-де Оңа болган Бүтүн эрелиг Элчини

чүз дээр, тайбыңны быжыгалаар болган камгалаары: улустар аразында бүтү талазыг тайбың кады-ажыдажыга-ны тургузары болур. Бистип бо аян-чоругуус чүгө Совет Эвиелиниң болган Югославияның аразында илгесир чорук-ту быжыгалаарга эвес, а ол ышкаш бүтү-делегейин хем-чөөлөргө илгесир чорукту күнөөдөргө база илг-диг болур дээрине бүтүр турар мен. Ичанган бистип бо аян-чоругуус делегейде күнөөлөргө болган улустарың аразында тайбың кожа-хөлөс турар чоруктуң перспектив-аның улам күнөөлөргө болуп турар.

Улут Совет Эвиелиниң делегерин!

Совет Эвиелиниң болган Югославияның улустарының найырамы делегерин!

Олар шөлдү дургаар оожум чылып бар чорашанар. Аңаа чыгалан ажалыч чон-нар ЮФР-нун болган ССРЭ-ниң уур-тукчу ажалдакчыларыга байыр чедирч, адим-часап турганнар.

Югославияның Федеративтиг Улус Рес-публикасының Президентизи Иосип Броз

Титога тускайлаан резиденцияга чедир

бүтү-ле оруктарга Президентизге болган

Совет Эвиелиниң Коммунисттик партиясы

нын база ССРЭ-ниң азаанын ууртукчу-

ларыга чүс-чүс мун москвачылар илг

байыр чедирч турганнар.

(СЭТА).

Улустарының найыралының болгаш тайбыңның эрге-ажыктарына

Бир чыл мурунда, майның төнчүзү-де — июньнун эгезинде Совет Эвиели-ниң болган Югославияның Федеративтиг Улус Республикасының чазак төлөөлө-рин аразында чугаазыңшыкынар бол-ган. Ол чугаазыңшыкынарның түнөө-лөрүн түнөө көргөн болган улустар аразының чугула айтыргаларының, а ол ышкаш ийи күнөөлөргө аразында по-литиктиг, экономиктиг база культуруг харылааларың айтыргаларының тала-зы-биле чугаазыңшыкынарның кир-жикчелерин тургузу илергедан ССРЭ-ниң болган ЮФР-нун чазактары-нын Декларацияга ол чугаазыңшы-кынарның түнөөлөргө Белградка 1955 чылдың июнь 2-де ат салган.

Улустар аразының харылааларының элөөн хей эң чугула принциптериниң та-лазы-биле ССРЭ-ниң болган Югославия-ның чангыс ай болган Декларация чар-лаа, ол чүз дээр көлөктөргө айың чок чоруктуң үндөстөргө туруп болу-ру тайбыңның төдөгдөргө принцип-тер, бүтүн эргени, хамаарышпас чорукту, девишкөөр талазы-биле бүтүн турар чорук-ту хүндүлөргө болган күнөөлөргө аразы-нда харылааларга ден эргени, күн-өөлөргө тайбың кожа-хөлөс турарының, кайы-кайың хүндүлөргө болган экономиктиг, политиктиг азы идеолоттуг шынарың чыдагалаарың-биле ийишкы херектериң холгаарластың принциптери болур. Ийи чурттарың эрге-ажыктары-на, а ол ышкаш тайбыңның болган соци-ализмниң эрге-ажыктарына бүтүн таар-ыштар бистип чурттарыңың аразында бүтү талазыг кады ажыдажыгала-улам ыңай хөгжүдөргө боттарының шим-на чүткүлдүгүн дугайы ССРЭ-ниң болган ЮФР-нун Чазактары Декла-рацияга медеттөөлөр.

Ийи чазактар боттарының даштыкы политиканың КНО-нун Уставының принциптерин барындаалар турарың бол-гаш тайбың камгалаының ол органи-зацияның ролон болган ат-адарың бы-жыгалаарың хемчегдерин ай чорудар болган кады кылган Декларацияда онзаалар демежделген. Оң-биле холбаштыр кылат улустун дүрүм өзүлөө эргедерин КНО-га катеп тургузулган, ченеге-нишкенин дүжүренин, атомун энергияны тайбың сорулгаларга ажыла-арың айтыргаларың болган өскө-даа элөөн хей чугула айтыргаларың тала-зы-биле дугурушкан шийтирлериң чугаа-зыңшыкынарның артамы-биле чедип аларың эргежок чугулазың Декла-рация айткан.

Делегейниң ийги дайымының доогу-ланың сөөлүдөгө баштайгы чылдарга тургустунган найырадыг болган бүтү та-лазыг совет-югослав кады ажыдажыга-ның катеп эгезиниң чарлавышан, Бел-град Декларацияны бистип чурттарыңы-нын аразында амы-дуулашкы хары-лааларың улам ыңай хөгжүдөргө бол-ган быжыгалаарың тодаргай програм-мазы база айткан. Эске хемчегер-биле кады экономиктиг болган культуруг ха-рылааларың калбартың, атомун энер-гияны тайбың сорулгаларга ажылаар херекке кайы-кайыңың кады ажыла-жыгалаың, хей-ниги организацыйа-рың аразында харылааларың калбарты-рың, социалист дүжүлүгүң ССРЭ-ниң болган ЮФР-нун аразында солжурарың база көрүп турар.

Совет Эвиелиниң болган Югославия-ның аразында харылааларга чаа үе-ча-аны Белград Декларацияны ажыткан.

Тайбыңның болган социализмниң дай-жыңарың найырадыг совет-югослав харылааларың үрелишкенин боттары-ның хоралыг эрге-ажыктарыңа ажылаар дөн кордалдары буурап түшкөн. Делегей-ниң ийги дайымының чылдарында ийи-ти эрге-ажыктар даш демежте онза бы-жыккан ийи улустарың хей чүс чылдар-дыг чанчыл болган — найырамы эрте-ки чылдың ол үзүндөг бөр илгедиг үн-дөниң болган.

Совет-югослав чугаазыңшыкынарның ужу-дугузың дугайы 1955 чылдың июнь 3-те Софияга болган митингге чу-гаазышан, Н. С. Хрущевтуң медеттөө-ни бола:

«Чугаазыңшыкынарның түнөөлөргө таарымчалыг кады байдал тургустунган. Югославияның болган Совет Эвиелиниң аразында найырадыг харылааларың ба-за бүтү талазыг кады ажыдажыгала-улам-на хөгжүдөргө оруктар аштыгың-ган.

ССРЭ-ниң болган Югославияның ха-рылааларың ажикиниң улустар аразының дүжүлүгүң чорун чымчак-лың болган тайбыңның херөөн быжы-лаарың херөөн чаа салымшкын бо-лур.

Югославияның улустарың-биле бистип тургустунган улустарың найырадыг харылааларың катеп тургускан чорук ийи чурттарың эрге-ажыктарыңа, тай-быңның болган социализмниң херөөн эрге-ажыктарыңа бүтүр-биле дүжүлүгүң турар дээрин эртең чыл бүтүрөдиг көр-түскөн.

Совет Эвиелиниң, Европаның болган Азияның улус-демократтик чурттарың-биле Югославияның харылааларың таарымчалыг ажикиниң ол чурттарың аразында кайы-кайыңа ажыктыг кады ажыла-жыгала болгаштыг перспективаларың ажыдып берген. Садыг болган төлөжиге дугурулгаларың, а ол ышкаш мурунда-

гы дугурулгаларың өзүлөөр хүндүлө-рин күөсөдир дугайында дугурулгалың ССРЭ биле Югославия чарган. Каустиктиг соданы, калций карбиди, баритти, нефтьканы, алтты, фасольу болган өскө-даа барааннары ССРЭ-же Югославия чо-рудуп берип турар апарган. Югославияг Совет Эвиелиниң нефтини болган нефть продуктуларын, антрацитти, марганец ру-даны, хөөнни болган өскө-даа бараан-нары чорудуп берип турар.

20 млн. доллар түнүг барааннары кайы-кайыңа бержир дугайында садыг дугурулгаларыңа 1955 чылдың январьда ат салган, оон сөөлүдөргө ук бараанна-рың нийти түнүг ийи катеп көүдөткөн болган ол дугурулгалың бо чылдың апр-ельге чедир бүтүн күтүскөн.

Югославияның экономиктиг хөгжүдө-ринге дулаалар күөдиг ууртулга болу-рушан, Совет Эвиелини Югославияны дилөөн хандырып, 90 млн. доллар түнүг оон эргени күш чок болдурган. Экономик-тиг айтыргалар талазы-биле югослав-со-вет чугаазыңшыкынар эртең чылдың августта болган. Ийи чурттарың аразында чорукчу чылдарга бараан солжугаларың нийти түнүг ол чугаазыңшыкынар-ның түнөөлөргө, чыл-буру 70 млн. доллар хемчеге доктааткан. Югославия индуст-риялыг элөөн хей бүтүрүлгөсүң түдүп тургузар дугайында дугурулгалар оон соонда ат салган. Ол дугурулгалың өзү-лөөр совет организацыйалар төлөвиле ажыдарың күөсөдир болган азыг уюб-ре-ниелериң заводунга, суперфосфат заво-дунга, одалангың күчүлүг аэлектростан-цияга, а ол ышкаш коргучун-циканың ийи рудниктеринге болган кады элдилер бир хекке хергелээр деримшиктерин чо-рудуп бар.

1956 чылдың февральда Совет Эвиели-ни Югославияга 54 млн. доллар түнүг ба-раан чазыңын тывыскаан. Югославия ол чазыңын үш чылдарың дүжүлүгүңа ажы-лаар. Адың-биле ийишке акша-биле 30 млн. доллар түнүг чигелдегил чы-лыңың дугайында Югославия-биле дугу-рулгаларга Совет Эвиелини ат салган, ол ча-зыңи база үш чылдарың дүжүлүгүңа Югославия ажылаар.

Техниктиг кады ажыдажыгалаың дугайында, атомун энергияны тайбың со-рулгаларга ажылаарың талазы-биле кады ажыдажыгалаың дугайында Совет Эвиелиниң болган Югославияның аразы-нда дугурулгаларга ат салымшкын ол-ла үеде база чедип алдыңан. Сөөлүг-тиг дугурулгалың өзүлөөр атомун реак-тору түдүп тургузарың, а ол ышкаш тускай эртемиңлериң болган эртемиң тускай литератураң солжурарың план көргөн.

ССРЭ-ниң болган ЮФР-нун аразында таарымчалыг ажикиниң харылааларың калбартың турар элөөн хей өскө-даа дугу-рулгаларың база айттың болур: почта болган телеграф солжугаларың дугайы-нда, Белградтың болган Москваң аразы-нда агаар харылааларың дугайында болган оон-даа эске.

Улус демократиязың чурттарың-биле — Польша, Чехословакия, Венгрия-биле Югославияның экономиктиг харылаалары хөгжүп, калбарып турар.

«Экономика политика» деп югослав журнадың көргөскөн саннарың өзүлөөр алгыра, чурттуң садыг баласыңыңа ко-гаралдыг болур чорук ЮФР-нун дашты-кы садымың таарымчалыг хөгжүлөргө түнөөлөргө барык 6 миллиард динар — эртең чылдың бирги кварталында 20,8 млрд. динар турганыңан бо чылын 14,8 млрд. динар чедир кызырталган. Совет Эвиелини Югославияның даштыкы сады-мың оон дөрткү черге турганыңан дөрткү черге келген. Югославияның садымың Азияның чурттарың угу-хууу көүд-дөн. Кылат Улус Республикаың болган Югославияның аразында экономиктиг харылаалар бир-ле дууар тургустунган; баштайгы үеде ийи чурттарың аразында 2,5 млн. фунт стерлинг хемчегиди ба-рааннары бержирин көрүп турар. Эрте-техниктиг кады ажыдажыгалаың дугайы-нда кылат-югослав дугурулгаларга база ат салган.

ССРЭ-биле болган улус демократия-зың чурттарың-биле Югославияның таарымчалыг харылааларың катеп тургус-кан чорук бот-боттарыңа ажыктыг кайы хире дегем аргаларың ажыктың амы бүтү кижилер көрүп билип турар. Соци-алист чурттар-биле ЮФР-нун экономик-тиг харылаалары капиталист чурттар-биле Югославияның харылааларыңа би-чи-даа мондоткалган. Югославияның экономиктиг хамаарышпас чорун би-жыгалап, чурттуң садыг баласыңың ажи-кинип турар. Амгы байдалда, казан Юго-славия социалист чурттарың азы чугула дулаамчызың ажылаар аралың болганда, барың чүткүт калдыг-бир чурттарыңың Югославияга ажы чок са-дыг негеделерин азы чөөлөргө дөткөөр дөн кандың-даа орадажыңшыкынар үндөкөн чок болурун көрбөй барып бол-бас. Бодунуң социалист тайбың тургу-зушкунуң чедимшиңиң хандырыңа Югославия социалист чурттарың талазында дулаамчызың болган ак-сет-кылдың детимчегин көзөдө азыр.

ССРЭ-ниң болган ЮФР-нун аразында културалың, хей-нигиңиң, эртемиң болган спорттуң харылааларың хөгжүдө-

ринге таарымчалыг араларың Декларация ажыткан. ол харылаалар амгы үеде чыл-гылыш чок калбарып, хөгжүп турар. ЮФР-нун Эвиелиниң улус Скупщина-зың төлөөлөр Совет Эвиелиниге каан чо-раан, оларын ССРЭ-ниң Дээди Сөвединге, закондарга, фабрикаларга, колхоздарга акы-дуулашыңың өзү-биле хүлээн алган. ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң төлөөлөр чүрөктүң ханымдыңан найырадыг өзү-биле Югославияга база хүлээн алган. Профессорлар төлөөлөр, журналист-терин төлөөлөр, артистерин болган театр коллективтериниң гостролдарын ийи чурттарың аразында чалажырын боттарың чоруткан. Амгы үеде Мос-кваның уран-чугула театрының артистери Югославияда, а Югославияның ийи те-атрының артистери Совет Эвиелиниге ой-нап чоруп турар.

Төлөөлөр бот-боттарыңа чалажыр чорук болган культуруг харылаалары бистип улустарыңың кайы-кайыңа эки бычиринге, ажыктыг дүжүлүгүңа ажылаарыңа дулаалар турар. Културуг солжугалың болган информацийаларың солжугуруң дугайында бистип чурттары-ның аразында дугурулгалың чедип алган чорук культуруңың талазы-биле ка-ды ажыдажыгалаа быжыг үндөсүң суурун тургускан.

Совет-югослав Декларацияның амгы-дага чедимшиңиң боттарыңың ол Декларацияның амгыдалыңың бол-гаш бүтү делегейге улус ужу-дуламы-ның дугайың херечелеп турар. Бистип чурттарыңың аразында харылааларың таарымчалыг ажикиниң чорук улустар аразыңың Европада дүжүлүгүң чорун кошкыдыңа болуңуң азыг эвес ужу-дуламың ролон ойлан.

Ам, совет-югослав кады ажыдажыга-ның үстүп турганыңың үеи сонгаар чы-лып калганда, казан найырадыг хары-лааларга быжыг үндөсүн тургустунганда ССРЭ-ниң болган ЮФР-нун улустары-ның аразында ден эргени акы-дуула-шыкы харылааларың хөгжүдөргө бол-гаш быжыгалаарыңа эң-не таарымчалыг байдалдар бар болуп турар.

Югославияның Федеративтиг Улус Рес-публикамы болза хамаарышпас болган ден эргегил улустарың социалист дек-ларацияның үндөсүн күрөөн болур деп оон Конституцияда чугаалап турар. Юго-славияда бүтү эрге-ажыктарга күш-ажыла-м чорунуң холдуңа туруп турар, улус мун ол эрге-ажыктарың улус комитеттеринде, улус солжугаларыңа, ажикиниң Совет-теринде болган хей-нигиңиң бот-эргеле-линиң өскө-даа организацыйа төлөөлөкчи-лериң дамыштыр боттадырып турар.

Югославияда бугурулгөң кол-кол чеп-сөк-херексөөдериң улус чоңга хамааржыр, социалист өңүч-хөргөң болуп турар. Социалист сектор көдө ажы-агыйда база хөгжүп турар. ЮФР-га социализм тургузар талазы-биле Югославияның му-нистер Эвиелини ботунуң ажил-чоруду-лазыңа марксизм-ленинизм теорияны ууртулга болдуруп турар. Югославияда социалист харылааларың хөгжүлөргө тодаргай төнүгүт байдалдарың болган ол чуртун онзагай чүдөргөң бадымдалан боттадырып турар.

Чурттуң шаандыкы хөгжүдөргө чорун, ылаңгыг ыраак эвес эртең үеде хөгжүдө-гил республикалар болур Македония бол-ган Червогория ышкаш черлерде хөгжү-дөргө чорук чедимшиңиң уутокп турар, ам ннда болбазыраңга улетир тургустунган болган түс чериң мерге-жилдик калдарың өтүп турар. Болугуң э-дө ийи сөөлүдөг хөгжүдөргөң оон чыл-дарың дүжүлүгүңа Югославия болуңуң улетир бугурулгөң дайын мурундагы эң белиг демежте бодаларга 2,5 катеп көүдөткөн; аэлектростанцияны ажыдап кылдары 3,7 катеп көүдөткөн, кара метал-лургияны бугурури 3,5 катеп, машина туудуңуң продукцияны бугурури 4,25 катеп улгаткан. Бугурулгөңиң чепсөк-херексөөдериң бугурури ол-ла үеде 9 катеп көүдөткөн онза дешилетиг болуп турар. Улетпүрүң нийти деңизин чурт-туң национал орулгалыңа ийиң хей катеп улгаткан.

Чаа Югославия өзүп болган быжыгып турар. Чаа, социалист тургустунган тур-гузарыңың орустарыңа чалаан чок тып-тын келер берелери Югославия чедим-шиңиң ажикиниң эртин турар.

Совет Эвиелиниң болган Югославия-ның улустарың чаагай сорулгаларың нийти чорун, улустар аразыңың дүжүлүгүң чорун кошкыдың даш де-мисеге ийи чурттарың илгелдегил ажи-чорудуламы тайбыңың болган социализмниң херөөн быжыгалап турар.

Белград Декларацияның үндөжөөн ССРЭ-ниң болган Югославияның аразы-нда чедип алдыңан найырадыг кады ажыдажыгалаың быжыгалаыңа совет улус сеткилдиг атыңан өөрүшкүлүг бол-ган совет база югослав ууртукчу ажи-лаакчыларың Москвага ужуражыңшыкы-нары ийи чурттарың аразында найы-рада улам-на быжыгалаарың херөөн, тайбыңың болган социализмниң быжы-галаар херекке чугула чаа салымшкыны кийрер дээрине бүтүрөдиг.

М. СЛАВЯНОВ.

АРМЯН КУЛЬТУРАНЫҢ БАЙЫРЛАЛЫ

Чуртун улустары бодунуң хууда са-лың-чорунуң эези, азы-кешиктиг болган өөрүшкү-хөгжүт чурттал болур апарган бистип совет үеисте Арменияның эрте-бу-рунгу, хей чүс чылдардагы культуразы чүткүлдүгү болган ырак бурунгуар ба-зымы кылган. Эртең үеиң классиктиг уран-чүткүлдүгү тураскааларың камчы-ның биле калгалаашышан, ол өрүс улустун акы-дуума дулаамчызың-биле национал хевирлиг, социалист утказ-шынарың кайгамчыктыг чаа культураны тургузуп турар.

Июнь 1-де Москваның эң эки театры-ның болган концерт залдарыңың си-наларыңа Арменияның улустарыңың са-лым-чазыңың оолдары болган кыстары оон көргөсөлөр.

Армян уран-чүткүлдү болган литерату-раың декаданың ажиттыңан. Улут театр оон байгамчыктыг сценалың ам Армения-ның ыраажыларыңа болган хөгжүмчү-лөргө бараалдагач.

ССРЭ-ниң Улут театрының директору М. Чухаки декаданың киржикчилеринге чүрөктүң ханымдыңан байыр чедирч.

Армян ССР-ниң улустун артизи В. Вар-таның харыч чугаазыңа чыгып, өөрүш-күлүгү күлөөн алышкың даш москва-чыларга өөрүп өтпөгөн.

Композитор А. Тагравяниң операалары элөөн. Оон чогаалы «Давид-Бекта» А. Спендиаров атыг күрүшениң опера болган балет театрыңың артистери кү-өскөткөн. Ол опера армян улустун бодунуң дүрүнө талазы-биле бот-тускайлаан болган хамаарышпас чорун даш демисе-линиң дугайың, оон улут өрүс улус-биле

байыралыңың дугайың илередип турар.

Операның маадырыг утказ-шынары, оон аалгалы, музыка дымлыңың улустун аалгаларыңа чогуу улут чедимшиңиңиңиң чалаал алган. Залга ийи адим чыкааш-кыныңар хей улаа чангылаштып турган.

Шинге эштер Н. А. Булагини, К. Е. Ворошилов, Л. М. Каганович, А. И. Кир-иченко, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. А. Су-слов, Н. С. Хрущев, ССРЭ-ниң Култура-министри Н. А. Михалков олар олурш-кылар. Арменияның КП-зының ТК сек-ретары С. А. Товмассян, Г. Х. Марга-рян, Б. Е. Саркисов, Армян ССР-ниң Дээ-ди Сөвединиң Президиумунун даргазы Ш. М. Аршакян, Армян ССР-ниң Ми-нистрлер Чөвөлиниң даргазы А. Е. Ко-чинян, Армян ССР-ниң Култура минис-три А. Х. Шагинян олар шинге база олур-ганнар.

Арменияның шин театраларың кол-лектарың боттарыңың мергежилдерин ол кезеңе база көргөсөлөр. МАХАТ-тың са-лыбының сценалыңа В. Папазяның «Чалым» деп ийизин бодунуң мурунда оон көртүгүлөри-биле москвачыларга билидирч Г. Сундукян атыг күрүшениң хоочун шин театры көргүскөн.

Ленинаның күрүшениң А. Мравян атыг армян шин театры И. Заряның «Дүжүлүгүң шөл» деп амгы үеиң комедиязың көргүскөн. Шиниң үңүп турганы урутаргаң төп театры ролдо-жугуңган турган. Шин үңүп турда оон сөзүң өрүс дылга оңулдуруп турган.

Арменияның улустун артизи Эдвард Манукян.

Симфония музикаыңа ынакшылыг хей саның кижилер консерваторияның Улут залыңа болган армян филармония-ның үрер-хөгжүмчүң концерттеге кел-генер. Армян ССР-ниң улустун артизи Михаил Малуцаңың ууртулазың-биле ол хөгжүр Арман Хачатуряның, Эдуард Мирояның, Завар Сарьяның, Арно Бабаджаняның чогаалдарың күөскөткөн. Композитор Арно Бабаджаня ырлаан.

Эстрада хөгжүмү оон үндөслектиги Ар-мян ССР-ниң уран-чүткүлдериң адалыг ажыдажыгала Артемий Айвазяның уран-чүтү ууртулазың-биле Бауман атыг садың чыгыг театрыңа концерт үн-дүргөн.

Театрларга болган концерт залдарыңа найыскалдың уран-чүтү мастериң болган көртүгүлөри акы-дуума Армения-ның артистеринге ийи байыр чедирч-нер.

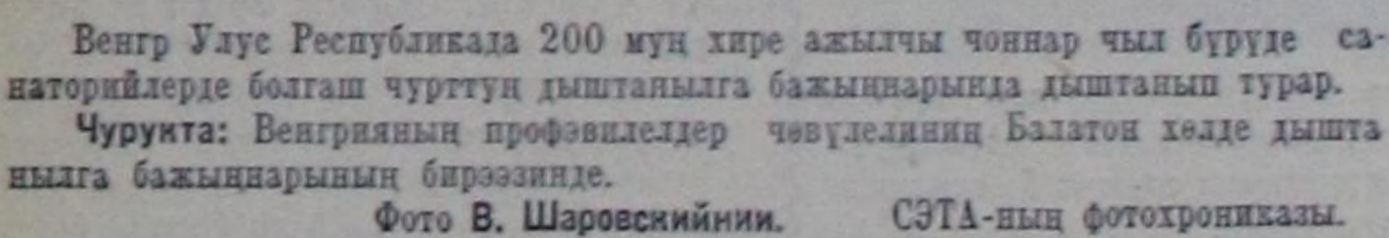
(СЭТА).

Сагыш салымшкыңа харыы кылдыр

СТАЛИНАБАД. Таджикистаның улетир бугурулгөлөргө, туугуларыңа болган машина-трактор станцияларыңа азия-ларга 16—18 харыг элөөн намызларга адым шак ажи хүнүг доктаадыр дугайы-нда ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарыңың хайымшыкыңың чугаазыңың турдулар.

— Блогтиг өг-бүлөсө адым чок ар-кан. Ындыг болза-даа бистер Төрөөн чур-тувустан алавың хүн-бүрү сагыш салымшкының ап турар бис: эки балыңда чурттап, ачыстың пессимизм ап турар бис. Мээң кыс думаларым школада

өөрөңип турарлар. Мен Сталинабадтың ул-дар

Б.И.Н. Шпигтик Моолдун автономунда
булунга чыгагыл оруктарнын туугу-
газын-биле сөөгүгү үдө чоруткан
г азыларнын дугайын «Нэймынгу-
го» солун дындагыл турар. Ол орук-
тугын нийти үзүн турар 1952 чында-
га деңгээрге агмы үдө булун чартык
капал аны болун турар. 1956—1957 ч.
дары азын-бүгү хевирини 31 муу ки-
мет оруктарын тулар, ам азындагыл
600 километр кол шессе магистраль-
ажикилер болгаш 27 муу километр ду-
туг чыгагыл оруктарын погаачанга-
рулга салынган. (СЗТА).

Э.И. Индияның информация агент-
тиги дымназын бугаар алырга, нефть
ип тыварынга ажылаа 4.200 мың
ипи ерктиг база бир установкаы Со-
Эвильинден алыр дугайына немесе
ип-совет дугуржулгага ат салышы-
май 31-ге Деңизге болган.

ХИБНИН. Кореянын төп телеграф агент-
лигинин тыңдагыч турары-биле алгыра,
нын 31-де Кореяга тайбынчылыгы
тазы-биле шериг комиссиясының хура-
да-буруп эрткен, аңаа америка төлөөскөч
ей-ыкдаг талаларга болгаш тайбын-
чылыгы хайгааразынын талазы-биле
тыңдалгы комиссияга элээн хей хол-мө-
стөрүн чугалзааш, «оңч чурту тай-
бынчылыга дугайында дугуругулаз
И-Н-н болгаш КНО-нуң ченектег
теринин контролунуң адаанда турар
орнарга нейтралдыг инспекция бөлү-
нүнүң хулаалогерия тодаргайлап ту-
узээн каш чүдүлери түр үдө күш
болдурганымды дугайын тайбынчы-
гыны хайгаараар талазы-биле ней-
дыр комиссияга болгаш Инчхонда,
анда, Кунсанда аңаа чыгыртын ор-
нарга дындалыр» деп медегэзээн.
Тайбынчылыга талазы-биле шериг ко-
миссиянын корей-ыкдаг тазызынын ке-
жигүү полковник Ро Ин Хи тайбынчи-
лыга дугайында дугуругулааны чамды
чүдүлери чыгыш талазы хөдөйишинин
нер-биле америк таланың үзөр деп турар
оралдажышыныннар буруу шапсаң
Тайбынчылыга дугайында дугуругула-
ны талаларың дугуругулааның түнө
лиде чедип алдыгын болгаш чарлы-
болбас чыгыш аай болуп турар деп о-
чугалзаан. Мынчагаш чыгыш таланың
хөдөнү буугаар чыгыш-аа чүдүдү өскөр
тип ийикле солуп болбас. Шаа мынды
чыгыш талазы хөдөйишининчөө бөрү
гү харысалаа америк талга оонажы
деп ол сагынырган. НБНП Кореяда тай-
бынды деткирининч хөрөөңө азыкты
чөпсөк болуп турар деп полковник Ро
Ин Хи медегэзээн. Корей-ыкдаг тала ко-
рей айттыргын тайбың арга-биле шийит
пирлэриниче дорт чүтүгүдү деп ол онза
даа медегэзээн.

(СЭТА).

НИМ. Хөмүр даштың болгаш каның
опа ээткыгызынга кыржип турар
ымы Европадан алды чурттарының
иткем херектер министрлериниң чөү-
туралы Венецияга ийи хунерия
кугузуда болган. Ол чөүлөл хураалың
ымынга даштыкы херектер министрле-
Мартиньо (Италия), Пило (Франция),
Лаз (Бельгия), Бейен (Голландия),
Лукс (Люксембург) болгаш ГФР-ниң даш-
тыкы херектер министрствозуна статс-
ретары Хальштейн алды кырышкан.
Хөмүр энергияның талазы-биле европа
иткежилгезин («Евратомну») болгаш
ропадың ырыгуу дээр рынокту тургу-
зынны планнарының дугайында Спалак
этелек ыылган. Бо айтыргаларын чуга-
аппып көрүп турган үедө үстүндө айт-
кып алды чурттарын төлөөлекчилериниң
азында чөбүлдөөриниң тытпый белге-

ни паразлганың дыңнадыгларындан бил-
динген.

Май 30-де Венецияга чарлаан дыңна-
дыкта чугаалар турары болза: «Спалактың
иптектикинниң талазы-биле боттарының
чазактарының бодалдарының дугайы
министрлер межелгөөнер». Июнь 26-да
эгелеш Брюссельге болаар чаз чугаала-
жымшылынарга көөрү-биле ол иштекти
кол ооразын күлүс амыр деп алды
чурттарың чазактарының министрлер-
ниң оон ыңай дыңнадыкта айтпч турар.
Элөөн ыаш айтыргаларының талазы-биле
ылаңгыя «ядролуг энергияны дамынны
соруугазынара ажыгал болтурууну ау-
гайында» айтырганың талазы-биле
«боттарың санааларын чоокку үедө
илергейлээрин» министрлерге сүмелээр
турар деп дыңнадыкта оон ыңай айтпч
турар.

(397А)

БЕРЛИН. Көпөйгөн радиотунук тө-
нөнгө каапдор Аденauerнун меделеси-
и тестиси барын-герман чазытм
алга болгаш информация хуудуу
нал үндүрөн. Аденauerнун чууга-
шан жетүп турары болза, ол Совет
деги-биле харылааралары экижидери-
уураанычызынын ролунга турары
дизипн твад.

[illegible]

Бонн мидай Аленауэрини чугаалааны бол-
Барын Германия ССР-биле салгы
тургузгалаарын кылбас, чүге дээрге
Р биле ССР-ниң аразында харылаалар
ында эвес болуп турар. ССР-биле
тургузгугу харылааларыни тургузары-
ч таарыкчылыында онтаалара Аленау-
э биле баз-да мындг сестер-биле ойзун каап-
н. А херек кырында экономиктиг бол-
ш култузтуг харылааларыни быгыт-
чорук чурттарын аразында хары-
лааларыни экижидеринге ууустар аразыны
экижидеринге аминг үеде үр-түндүк
экижидерин билээз болуп турар дээрзи

Чыжаэ, Бундстаттыг депутат, ХДС-ти
кежижигу Фриденсбург майын 29-
радио дамчытарг чүве чугаалап тург-
у ССР-биле харылааларын экижидерини
кемчегерини ап чорударынче барыны
герман чазакты кыйгырып турган.

Бо айтырг таалам-биле Барын Гер-
мания өскө бүгү чурттардан чымчыл ка-
лап тур деп Фриденсбург мелегезен. Ол ыш-
каш Аленауэр болгучун тургузун эскерт-
тин болгаш ССР-биле экономиктиг хары-
лааларыни катап тургузарыныг дугайы-
нда айтыргга тегээлешини кыллары
Фриденсбург негезен. (СЭТА).

ПАРИЖ. Алжирниң айтырын тайбын арга-биле шийтирилээриниң негеделерин Францияны социалист партиязынын куудук организациялары сөөлүг үедө улам-на хойну тургузуп турар апарган. Социалист партиянын Невр департаментиде федерализмниң административ-тер комиссиясы «Алжирде дайынны саксадырын болгаш чугааалышкынын арны чорудары» негез. Социалист партиянын Савойя департаментиде федерация-мынч удурут чери мынд алынып шийтирин хулөп алган болгаш Алжи-же чорутканы-биле хобаштыр Савс (Понна департамент), Тарб Невр, Ангу-лем болгаш еске-да хояарларга вокал-дарга дайынга ууур митингилер болгу-лазныи «Юманите» солун динчадып ту-рар. Тарб болгаш Савс хояарларга болган митингилерге муу-муч кижилер кириш-кен. Шериге кудуригденер-биле калы ол-черлерин чурттакчылары Алжирде дай-ны чорудулгалары саксадырын, чаа ше-ригелери Алжирже чорудары болдурба-зын болгаш тайбын чугааалышкыны-нары эгеделери негез турганнар.

аңа айтырнын дайыма арзам-бисе шият-пиразэр дугайында чугаз туруп болбас ужурулук деп мезгелген. «Алжиринч айтырны канчаар шиятпиразэри чугаала-жымышынарнын унесини болуп болу-рун болуулар-ла арга-бисе чооксу эле тодарайлаарын болгаш дайымын сокса-рун дээш чугаалажымышынарны чору-ларында бутт-ге болуулар аргаларын ажилгаарын»... федерациянын УКУТУУ-на, пазарга, кыргызга»

«Монг» солунун диниалыы ёуаар
нырта, Мароккода социалистгг Федера-
ция тускы резолюцияны хуёеп алган,
«дайын чоруугалары» соксадыр дёш
Алжиринг хёй-ниитизиянинг авторитеттгг
төлөөлечилери-биле чугалашышкын-
ныры кырылган. Францияны социал-
ист-министрлерин ол резолюцияда кый-
гырын тусар.

ПАРИЖ. Француз солдатларны Алжир-
айыткан. (СЭТА).

ДЕЛН. Индиянын информация бюрозунун даямчтыганын бэузар аярга, баштайгы дөрт чыдарынын дүргүзүндө бирги беш чыл планынын бүтүсүлөдигин дугайында национал план комиссиясынын илетелиин парлаан, мыда чугаалап турары болза, 1950—1951 чылдазы-биле деңизерге Индиянын келээ жазы-агый-нын продукциязы үстүндө айткан үеде барып 19 хуу көүздөз, а зыш-чөм продукттарыны бүтүдери беш чыл планынын көнтрөл санынарындаан ашкан. Баштайгы дөрт чыдарынын дүргүзүндө сугаттыгы черлерин шөлдери 10 миллион 300 муң аярга (чөр көмүздөн) неместир калбарган.

Индиянын улетпүрүнүн төтүздөзиди чедиркилерини илетелде база демгелде турары: улетпүрүн бүтүдүгө хуу (1946 чылдын 100 хуузуна деңизерге 1954—1955 чылда 148 хуу өскөн, шө болган кая элидиригези дыма көүздөз үтүркө кылгыларыны бүтүдери өскөн, пөз таазыны бүтүр таазы-биле онздала ыракта ажыр күүстегинен).

Национал орулга (доктаамал өрткөр биле) беш чыл планынын үш чыдарынын дүргүзүндө барык 12 хуу көүздөз, а каяк саныга хууаштыр санаарга барык 8 хуу өскөн.

(СЭТА)

ЛОНДОН. Совет чепсекит кустерия болгаш чепсегенишкинерия кызырлар дээр ССР-ниң чазаның шийтиринте хары базым кылдыр Великобританияның чепсекит кустерияның салын болгаш ыяавыла эрттирер шериг албанының хуу-сазын кылырарының дугайында айт-рыгыны майынң 30-де англи парламенти-ниң бодус кижигүннери общиналар пала-тазына ийин үндүрөн.

Парламент кижигүү лейборист Вик-тор Ийте камгалаз министриден мын-дыг айттыргын салган: «Чепсекит күш-терияниң санындан бир миллион ийи чү-мүң кижини кызырлар дээр Совет чазак-тың шийтириниң дугайында ооң чокта-чаа кылган меделгелин ол өөрөппи көргөн-бе, англи чазак улаустар аразының үш-күрдүк чоругун улам-на чазыргыларын дегидир болгаш мындг базымы кылдыр, тодаргайлаарга шериг албаны ыяавыла эрттирерини хүлээлгезин дүргөн күш-чөк бодуларына дегимче кылдыр деп турар бей?».

Парламент кижигүннери лейборист Шингуэл болгаш Денис Хауэл олар бая-ла мындг ыяалыг айттырларын салы-турганар.

Камгалаз министрия Монтон бо айтты-таалын-бияе чазактың политиказын дугайында бо улазга чүтү-даа медел-гешылаас мен деп харылааан.

Министрия харымын лейборист Ши-нуэл «шуут-ла дедир аайлыг» хары-деп алаан.

Икынч хары «чүтү-даа бербейти-гүр» деп меделгешпишан. Шингуэл мын-деп немеш чугаалаан: «Совет Эвлияла-ны базымы өөрөппи көргөш бистер бая-мындг базымы кылдыр бодузузса чогуу-маргындаа чок. Ол базымын бистер чүт-үтүнү турар бей дээрин бугу делегел-меделгеш үеис келген дээрин чугаажо-к».

Шингуэлдин меделгелин парламентия-гаден хей кижигүннери чүтүзүпүүшкү-нүг уткуп алганнар.

(СЭТА)

ЛОНДОН. Товбриджиниң сонгулда округуң талазы-биле парламентге немесе сонгулдаарга кандидат Р. П. Хороббег Иденниң чагаазын консервативтиң партияның төп чөвүлени парлаан. Чурттуң экономияти бидайының характериң чагаада доңчулап айтыган, мында чугааң турары болза: «Бир эвес бүгү-ниити тай-бырны хандырып шыдавас болзубуса бодуаустун хууууста чуртуустан план-дизин бастырылганын чедипшениңиң да-дип ап шыдавас бис. Консервативтиң чага-чамдык чедипшениңиң чедип албыаңа-еке соксаң чок чүткүп калган. Мээн бол-гаш даштыкы херектер министриниң чоол-та чаа орус удуруткучулар-биле Лондон-кылган чугаазажымышканырвыс «тай-бың кожа-хелбээ догуңназышкынының» арга-зынче бистериң чөөшүаатпаан» деп бода-тур мен.

(СЭТА)

нарын бортандырылганга төдийгүй хамгийн чухал

Аарыг бижини кым эмнээрил?

Москванын дөмдир орук эмнэлгезинге хамааты В. эмнедип турган. Ооң аарындын төгүзү кончук солун бөлүп турар. Бис оун тыппак бис.

«Аарыг В. ишти оылганнаа (язва). Чартык чыл хире аарып турар. Эмнелдинге уагт сонугураздым. Поликлиникаларга эмнедип чорсам, мынчалза-даа, толартынылган бугулар алырга дийта (мыши чменелге) дугайын сатылгын турган. Оун калкы улам баксыраан. 10 килограмм деяндык чилдирген. Аарыг кити, эмнелчиги, кетиргичиги, бугуларын, рак аарыгыз кижэ-ихи мен деп

Үш нөдөл болгон олоозуу сөгүзгөн, 1 килограмм дэхи немежи, эмнегеден үлдүр бижиткен. Алган билин бажынынга жыгзган. Аарыг кыян

болган оор катарынын чечимгелер дугайында чуулдуу бажыны саваннага ыгалап чыгып кеткен. Амбулаториянын оор ынаы тайгааралынын уюнде калкышымалды бажыдын эмгектери илерер. Ааргы кижжи 5 ай эргенде алган сугези дээр эорчу четгеринин илерери-биле эмгекте чедип келген. Ааргы кижжи мырынай таячтынмас апарган болган. 4 килограмм дечини немез. Ажыныгыг шынчалда ол шуут кан-бакды деп коргусен».

Оз ааргы кижжини кым экирти эмнэзине?

Эмгэгшгийн үзэмдээ ааргыг кижигин улуг роль ойнаапыг чигтэвиг чок. Бир
эвэс ааргыг кижилер эмчилеринг шак ындыг идешкейлиг дуулаачылары болур

Тыза облыстың санитар-чырыдышкын бажыңы.

~~~~~

A black and white photograph capturing a dynamic moment during a basketball game. In the center, a player wearing a dark jersey and shorts is in mid-air, performing a jump shot or layup. His right arm is extended forward, and a basketball is suspended in the air just above his hand. To his right, a player in a light-colored jersey with the number '1' on the back is also jumping, attempting to block the shot with both hands raised high. Another player in a light jersey is visible in the lower right foreground, watching the play. In the background, a large, dense crowd of spectators fills the bleachers, and a wooden fence separates the court from the stands. The scene is set outdoors on a basketball court, with a clear sky visible above the arena.

Абаканның болгаш Бызылдын бут-бөмбүктүлөрүнүн ужурамышкыны.

Абакан — Кызыл

Эрткен дыштаныр хүнде Кызыл хоорай-
та бүт бөмбүүн газзы-биле Абаканын
богаш Кызылдың чымын командалары-
нын эш-хуу ужуразышкыны болган.
Бөжөкжигин ады шак. Ийн хоорайлар-
нын командаларынын шийтирилг оюну-
даа өгөлсөн. Оюнуң баштайгы түтүндөн
өгөлсөш, Абаканын командазы кызылчы-
ларын эжиниче чай алындырар ага чоң
кымылдар башда туруп бергенер. Ол-а
дораз, жаш минута өрткөндө бөмбүт Кы-
зылдың командазынын эжиниче кирип,
аачылдар бир санын алган. Этсөн жаш
минута өрткөндө абакачылар бөмбүттү бө-
жөкжигин ыравайн, бүт бөмбүүн ойына
газзы-биле аачыларын уран-мергежи
дил көрүктүлөрүн кичээнгейин хуу-
тудуп турган.

Оюнуң ийги чарты орту киргиз-
гедир аачылдар ийн санын чаалап алган.
Сөөлүктөрдү харын Кызылдың команда-
зулуг сүрөздөвейн, шавар халдаашкын
идим-биле кирип, аачыларын хаалгы
өтсөс ула-даразы-биле аткалап өгө-
лзөннөр. Ичнал тургаш олар баштай-
чагы санын эжеп апканар. Ичала-
лаа оюн Абаканын командазынын тиге-
ген-биле дооступ, сан 4:2 болган.

аа гатап кымылчылары экинчине кири
тешпейр. Сан ам 2:0 апарган. Ойнуңу
бири чартым төнер чокшумай бергене
аалчылар он бир метр черден бөмбүтү бо-
тарынын экинчине кири тешпейр шит-
келге таарымканзар.

Ойнуңу бери чартымда бөмбүт жол-
дууда-аа Кызылдың командасынын

Өөредилге черлериниң спартакиадазы

1955—1956 өөрдедэ чыгыны доозу-
ганы-биле холбаштыр Кызылдың өөрдедэ-
ге черлеринин спартактадыз «Совет Ты-
ваның 5 чыгы» стадионга болуп эрт-
кен.

Урутларның чериян бедин халымырга маргылдаазы онза солун болган. 1 метр 20 сантиметр ажа халымырнга и спортсмен — Назарова (башкы инст туду) биле Мананикова (кодээ ажагыгй техникуму) арктан турган. Ол 1 метр 30 сантиметр ажа халып, текчилер болганар.

агы техникумунун спортсменери тилкеси болган. Херзэженнерниң эстафетаның база ол техникумунун командасы бирги чыны алган.

Дусеңко 100 метрге чырышта.

Эрткен чыдаңы чемпиону көздә ажалат, техникадуу, командалык спортменлерини алуудан тугуу кодуруу унауреге. Совет Завилляни куруне гимизни чангыдаңы туган.

Бөрөдөлге черлерини спартакыздарга тиялечке солгыннарга ажилыч черлерини депутаттарын Кызыл, Кызыл-Озгон район депутаттарынын К.С.С.К. курамына болган спорт митингиде бижини кою судья ургунду тиз тиз турган.

Бөрөдөлге черлерини спартакыздарга тиз чемпиону атты коозе ажил-гыйл тизиникумуну коллективини тывыккан. Ажил-гыйлчир кубукту база катан тывыккан.

ри Шатохин биле Даржава бирги болгаш ийиги черни үлүшкөргөн. Олардың ша-
рыжы — 12,2 секунда болган.

Дараазында 400 метрге урууларнын ча-
рыжы болган. Анаа база-ла көдээ ажил-

Ийиги черни педучилищаның спо-
сменнери алган.

Редакторун оралаңчызы
Т. С. ТАЛГАНЧИК.

КӨДӨЗ АЖЫЛ-АГЫЙ АЖЫЛДАРЫНГА КАДЫҢЫҢАРНЫ КАМНАҢАР

Колхозчулар, МТС-терний болгаш совхозтарний ажилчиннары хууда гийгүүлгын хуулиар олгогдон ажиллахаар болгаш буй.

Чемпион мурунда, албанаар бажыкта кирген соонда баз ажил доозуу-
ган соонда холгарынары саванал чунар.
Мага-боттуу арыг-шеверни хайгаараңар. Неделя сапында чунар-бажыкта
чуунаар, ах хенинери солдур.
Дисттеринери камгалаңар. Хүннү-не оларни порошокту дшт шотгазы-
бите аштанар.

Буттарынары уулу мурнунга саваннан чунар. Ол чорук оларны дөмдөр
болгаш ылычпар-чымдыр азырларанан баш уулу хамгалаар.

Иди-хептия арыг-шеверин сагынар. Чурттаар черже кирер мурнунга иди-
терни ас аштап дүрбөр. Идиктерия хуңуң-не аштанар.

Хиринг ас болгаш даштыкы хептер азырлараны тарадырынга үнөр дөс бо-
луп бозур. Ас хептерни чогуур өйүндө чунар, даштыкы хептерни ас аштап
азырларанар.

Хову турлаагч дөвсгээрийн хирлэндрибөөр, Ашм-чөм артын болгаш эс-ке-даа арыг эвес чүүдэрийн тарадыр олгэвчээр, олара тусай черни бөлөгтө-Нөр.

Бөдөс ажил-агылынч механикзаторлар тусай тентиг ажыданар. Оуу чогуур ейтүдө чунар, аштанар, ол чорук аарылгарад камгалаар.

Машина-септелге мастерскаларынын ажылчыннары ажылаар чернин арыг-шевери болгаш корук-чуруму даш дөвсгөнчөөр.

Үрезиннерни хораннап турар үдә тускай хепти, резина хоз-хактарына болгаш сапогтары кеднгер, ажы доостуру билек-ле тускай хевинерни уштуд, салгыны касынар, оларны тускай шиафтарга шыгжанар.

болгаш бертик-межалге чедирин болур.

Тыва областың санитар-чырадымчылык башкармалыгы